Przedpłata wraz z przesełką pocztową wynosi 5 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy placu Maryackim l. 9.

Pismo dwutygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Wychodzi 8. i 22. każdego miesiąca w objętości arkusza.

Nr. 1. Dnia 8. Stycznia 1883. X. rocznik.

Treść: Zmiana poręki nieograniczonéj na ograniczoną. — C. k. komisya statyst. o naszych stowarzyszeniach zaliczkowych. — W sprawie uregulowania stopy procentowéj. — Nowa ustawa akcyjna. — Lustracya Bialsko-Bielskiego Stowarz. poż. i oszcz. „Wzajemna pomoc“. — Ruch stowarzyszeń: Zmiany w rejestrach stow. zarobkowych i gospod. Żydowskie towarzystwa zaliczkowe. Gwiazda Tarnowska. Kasa zaliczkowa w Maryampolu. — Bilanse stow. zarob. i gosp. za rok 1882. Lwów, Tow. zal. Wykoty, Towarzystwo zaliczkowe. — Ogłoszenie Zarządu funduszu zaopatrzenia.

Zmiana poręki nieograniczonéj na ograniczoną.

W nr. 49. „Genossenschaft“, znajdujemy artykuł w ważnéj sprawie, zasadniczéj natury, mianowicie: „o niedopuszczalności przemiany stowarzyszenia z nieograniczoną poręką na ograniczoną“, pospieszamy więc podzielić się z naszymi czytelnikami. Artykuł ten opiéwa:

Kilkakrotnie już się wydarzyło, że pewne stowarzyszenie postanowiło zmienić porękę, szczególnie zaś, że stowarzyszenie z nieograniczoną poręką, takową usunęło, przyjąwszy porękę ograniczoną. — Że podobne postępowanie w myśl ustawy o stowarzyszeniach jest niedopuszczalne, nie ulega żadnéj wątpliwości i niejednokrotnie o tém wspomnieliśmy; a że podobna zmiana narusza prawa wierzycieli w najwyższym stopniu, temu nikt zaprzeczyć nie zdoła. — Mimo to sądy handlowe, o ile doszło do naszéj wiadomości, wszystkie zmiany stowarzyszeń z nieograniczonéj na ograniczoną porękę bez przeszkody rejestrowały. Tylko w jednym wypadku, w którym tutejszy (wiédeński) c. k. sąd handlowy podobną zmianę zarejestrował, w skutek zarzutu pewnego wierzyciela, zostało zarejestrowanie przez c. k. wyższy sąd krajowy jako nieprawne uznaném i piérwotne w mocy utrzymane.

Przed kilku miesiącami usiłowało pewne stowarzyszenie znowu usunąć porękę nieograniczoną, i zamienić się w stowarzyszenie z ograniczoną poręką. Walne zgromadzenie postanowiło zmienić statut, starając się przytém pewnymi uchwałami obwarować prawa swych dotychczasowych wierzycieli, sąd handlowy jednak w myśl ustawy o stowarzyszeniach nie przyjął téj zmiany do wiadomości. Przeciw temu postanowieniu rekurowało stowarzyszenie, jednakowoż tak wyższy sąd krajowy w Pradze, jako też najwyższy trybunał utrzymali uchwałę piérwszéj instancyi w całéj pełni.

Oto bliższe szczegóły wspomnianego wypadku.

Miejska kasa zaliczkowa w N. P. stow. zarejestr. z nieograniczoną poręką postanowiła na roczném zwyczajnem zgromadzeniu dnia 14. maja 1882. w obecności komisarza rządowego (!) na wniosek dyrekcyi i Rady nadzorczéj jednomyślnie, zmienić porękę nieograniczoną na ograniczoną, a równocześnie przeprowadzić zmianę statutów w następujący sposób:

§. 3. ma brzmiéć: „Stowarzyszenie ręczy podczas swego istnienia za zobowiązania stowarzyszenia. W razie konkursu lub likwidacyi stowarzyszenia, ręczą członkowie w myśl §. 76. ustawy z dnia 9. kwietnia 1873. Nr. 70. Dz. p. p. nie tylko swoimi udziałami, lecz nadto każdy podwójną wysokością swego udziału, obliczenie jednak dopłaty ma nastąpić w myśl §. 61. i 69. powyższéj ustawy. Dotychczasowi członkowie ręczą wszakże swoim wierzycielom za wszystkie zobowiązania poczynione do dnia, w którym zmiana statutów zarejestrowaną zostanie, nieograniczenie w myśl postanowień §§. 53, 55 i 73 ustawy z dnia 9. kwietnia 1873 Nr. 70. Dz. p. p. „Od tego dnia następuje już poręka ograniczona, a to na podstawie zarejestrowanéj zmiany statutów, za wszystkie nowe zobowiązania. — Nowo wstępujący członkowie ręczą jedynie ograniczenie“.

§. 44. ma brzmiéć następująco: „Cały majątek dotychczasowéj miejskiéj kasy zaliczkowéj przechodzi na nowe według zmienionego statutu stowarzyszenie. Dotychczasowi członkowie stają się członkami nowego stowarzyszenia. — Gdyby jednak który z członków nie chciał uznać nowego statutu, ma o swojém wystąpieniu dyrekcyą pisemnie zawiadomić i to najdaléj do dwóch miesięcy po przyjęciu tych statutów“.

§. 45: „za wszystkie zobowiązania stowarzyszenia, aż do zarejestrowania zmienionego statutu poczynione, ręczą członkowie w myśl §. 73. ustawy z dnia 9. kwietnia 1873 Nr. 70. Dz. p. p i daléj aż do przedawnienia, t j. jeszcze dwa lat nieograniczenie i solidarnie całym swoim majątkiem“.

Tak zmienione statuta podała wspomniona Kasa zaliczkowa do sądu handlowego w J. do wiadomości celem wciągnięcia w rejestr stowarzyszeń, czemu jednak sąd uchwałą z dn. 21. lipca 1882. l. 4385 odmówił, a to z następujących powodów:

Według §. 2. ustawy z dnia 9. kwietnia 1873. Nr. 70. Dz. p. p. mogą stowarzyszenia zarobkowe i gospodarcze powstawać z ograniczoną lub nieograniczoną poręką i według tego muszą w myśl § 4. téj ustawy swoje firmy wnosić. — Dla każdego rodzaju poręki istnieją téż rozmaite prawne przepisy, i tak: dla stowarzyszeń z nieograniczoną poręką rozdział II. — dla stowarzyszeń z ograniczoną poręką rozdział III. ustawy.

Kto w myśl §. 53. do stowarzyszenia o nieograniczonéj poręce wstępuje, ręczy tak samo, jak i inni członkowie za wszystkie zobowiązania stowarzyszenia, przed jego wstąpieniem zawarte. Podstawa więc stowarzyszeń z nieograniczoną, a stow. z ograniczoną poręką jest zasadniczo różna. Zmiany zatém poręki nieograniczonéj na ograniczoną, nie można uważać jako prostą zmianę statutów, lub za umową stowarzyszenia, lecz raczéj jako rozwiązanie dotychczasowego stowarzyszenia z nieogr. poręką, a zawiązanie się nowego stowarzyszenia z ograniczoną poręką — co ostatnie jednak może nastąpić według §. 41. ustawy powyższéj, dopiéro po likwidacyi dotychczasowego stowarzyszenia z n. p. i ponownéj umowie nowego stowarzyszenia z por. ogr., która ma być zarejestrowana, i to dopiéro wówczas jeżeli wszyscy członkowie do téj nowéj umowy przystąpią, tak że większość obecnych członków do tego niewystarcza. Następnie nie zgadza się to z przypisami §. 2. tejże ustawy i z II. i III. jéj rozdziałem, szczególnie zaś z §. 53., w obec którego nie może to samo towarzystwo z odmienną firmą, mianowicie raz z „ograniczoną“ drugi raz z „nieograniczoną poręką“ istnieć — przynajmniéj tak długo, jak dawne zobowiązania trwają.— Z tych tedy powodów, jako téż ze względu na tę okoliczność, że walne zgromadzenie z dnia 14. maja 1882. nie wyrzekło wyraźnie likwidacyi dotychczasowego majątku, daléj, że nowéj umowy, zamieniającéj towarzystwo na stowarzyszenie z ograniczoną poręką, w myśl §. 3. ustawy wymienionéj nie wszyscy członkowie podpisali — żądaniu zajestrowania zmiany statutu, uchwalonéj na powołaném już zgromadzeniu, odmawia się“.

Zażalenie téjże kasy przeciw temu orzeczeniu, wniesione do wyższego sądu krajowego w Pradze, nie zostało uwzględnione, — ponieważ, jak powiadają powody — w myśl §. 2. ustawy z dnia 9. kwietnia 1873. Nr. 70. Dz. p. p. ustanowiona poręka członków, i wypływające z niéj prawa ręczycieli w stowarzyszeniach z ograniczoną, a nieograniczoną poręką tak zasadniczo się różnią, — że podobna zmiana poręki niemożliwą jest, bez naruszenia uzyskanych już praw wierzycieli stowarzyszenia.

Rekurs wniesiony do najwyższego trybunału przeciw powyższym orzeczeniom został również odmownie załatwiony — a to szczególnie z tego powodu, że podobna zmiana statutu w istocie tworzy nowe stowarzyszenie, które od poprzedniego we wszystkiém zasadniczo się różni.

C. k. Centralna Komisya statystyczna o naszych stowarzyszeniach zaliczkowych.

Dyrekcya administracyjnéj statystyki ogłosiła w zeszycie grudniowym 1882. swéj publikacyi, wydawanéj z polecenia c. k. Centralnéj Komisyi statystycznéj p. t.: „Statistische Monatschrift“ recenzyą szczegółową Ósmego rocznika stowarzyszeń zarobkowych i gospod. w Galicyi i W. Ks. Krakowskiem, wydanego przed kilku miesiącami przez Dr. Alfreda Zgórskiego. Recenzya ta zawiéra tak zajmujące, a zarazem tak pochlebne dla naszych towarzystw zaliczkowych uwagi, że uważamy za swój obowiązek zakomunikować czytelnikom „Związku“ to zdanie urzędowego organu o naszych stowarzyszeniach, przytaczając odnośne ustępy w dosłownem tłumaczeniu. Oto pisze „Statistische Monatschrift“ na str. 616.: „Nader czynny opiekun i gorliwy protektor galicyjskich towarzystw zarobkowych i gospodarczych p. Dr. Alfred Zgórski, ogłosił właśnie ósmy Rocznik tychże, który śledzi rozwój tych stowarzyszeń do drugiéj połowy r. b. i podaje w najdokładniejszy sposób rezultat obrotu z r. 1881. — Jest wprost uderzającém „überraschend“, jak obficie w porównaniu z innymi krajami koronnymi monarchii w Galicyi, objawiającéj zresztą bardzo słaby zmysł asocyacyi na innych polach czynności społecznych, powstają i rozwijają się stowarzyszenia gospodarcze, a zwłaszcza zaliczkowe. Kiedy np. liczba istniejących w Galicyi z końcem r. 1881. kas oszczędności tylko o jednę przewyższa liczba kas oszczędności w sąsiedniém Szlązku, przewyższa przeciwnie liczba stowarzyszeń zaliczkowych sześciokrotnie liczbę tychże stowarzyszeń na Szlązku, a więcéj niż pięciokrotnie odnośną liczbę w Styryi. Ale nie tylko pod tym względem, lecz szczególnie pod względem racyonalnego zarządu funduszami i pod względem jasnego i wyczerpującego składania rachunków objawia się jak najpiękniéj błogi wpływ Patronatu na stowarzyszenia galicyjskie i dlatego nie wahamy się jawnie wypowiedzieć, że większa część stowarzyszeń innych prowincyi państwa mogłaby sobie stowarzyszenia galicyjskie w tym kierunku brać za wzór i przykład naśladowania godny. Wydawca Roczników zaskarbia sobie przez regularne ogłaszanie rocznych sprawozdań wielką zasługę i uzupełnia niemi prace urzędowéj statystyki, która w skutek niejednostajnego

i niedokładnego bilansowania, jakotéż w skutek braku uprzejmości ze strony niektórych dyrekcyi stowarzyszeń, ograniczać się dotąd musiała tylko na bardzo niedokładnych datach... W ogóle weszło w życie do końca 1881 w Galicyi 194 stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych, a między tymi 142 stowarzyszeń zaliczkowych. Nie tylko pod względem liczby, ale i co do swego znaczenia zajmują stowarzyszenia zaliczkowe naczelne miejsce, gdyż inne na zasadzie pomocy własnéj oparte asocyacye galicyjskie, równie jak w innych prowincyach państwa, tylko z trudnością i od biédy się rozwijają i z małymi wyjątkami wiodą tylko egzystencyą pozorną... Ogłoszone urzędownie daty o stowarzyszeniach odnoszą się do r. 1880., Dr. Zgórski zaś podaje już zestawienie rezultatów obrotu z r. 1881. i znajduje się w nierównie korzystniejszéj pozycyi, niż urzędowa statystyka, która ma tylko do dyspozycyi bilanse, według różnorodnych metod sporządzane, gdy przeciwnie wydawca Rocznika otrzymuje chętnie dokładnie wypełnione kwestyonarze, które sam układa i rozsyła, a nadto dostaje także wszelkie inne potrzebne mu wyjaśnienia od stowarzyszeń"). Recenzent zestawia następnie w zmyślnie ułożonych tabelkach najważniejsze daty, wyjęte z VIII. Rocznika Dr. A. Zgórskiego i powiada daléj: „W ostatnim roku więc udzieliły galicyjskie stowarzyszenia zaliczkowe przeszło 23 milionów, a od roku 1874 razem około 103 milionów pożyczek; są to cyfry, które imponującą swą wysokością udowadniają jasno wielkie społeczne znaczenie, jakie te instytucye mają dla kraju..... Nie możemy zakończyć recenzyi pracy Dr. Zgórskiego niewypowiedziawszy życzenia, ażeby się Patronatowi ogólnego związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w Austryi, który się obecnie zajmuje podobną pracą, odnoszącą się do stowarzyszeń całego państwa, powiodło zebrać równie obfity materyał".

Zdaje nam się, że powyższa, fachowa, a nader chlubna ocena działalności naszych stowarzyszeń, powinnaby wszystkich o dobro kraju dbałych ludzi ucieszyć, zwłaszcza, że zdania te wypowiedziane przez organ ściśle rządowy, jakim niezawodnie jest c k. Centralna Komisya statystyczna, wpłynąć mogą na bardziéj przychylne, niż dotychczas, zachowanie się władz wobec naszych stowarzyszeń.

G. P.

W sprawie uregulowania stopy procentowéj.

Porównując sprawozdania wszystkich towarzystw zaliczkowych, nasuwa mi się pytanie dla czego stopa procentowa od udzielanych przez towarzystwa swym członkom pożyczek nie jest jednakową, w bardzo wielu dość, a w niektórych nawet bardzo wysoka! — sądzę że 8% w każdém towarzystwie, które ma być prawdziwém antidotum przeciw lichwie i instytucyą, dążącą do podniesienia dobrobytu rolników, rękodzielników i przemysłowców, jest umiarkowanym, a dostatecznym procentem — obecnie każde towarzystwo zaliczkowe, szukające kredytu w innych instytucyach pieniężnych, znajdzie takowy na 5 lub 6%, a co więcéj, że nawet nie szukając takowego, na książeczki wkładkowe może miéć prawie tyle, ile potrzebuje i także na 5—6% — samo zaś dając tenże kapitał na 8% otrzymuje 2% więcéj, co szczególnie przy większym obrocie pieniężnym, na dywidendę od udziałów i pokrycie kosztów administracyi wystarczy. Być może, że gdziesniegdzie względnie do stosunków miejscowych, lub kredytu z jakiego towarzystwo korzysta, 8% jest za mało, to 1% więcéj, ale w każdym razie nie powinien 9% przekraczać, a to tém bardziéj, że w wielu towarzystwach się praktykuje, iż biorą do 16% a nawet i wyżéj jak np. w pewném mieście gdzie za 400 zł. pożyczki otrzymał debitor kwotę 338 zł. co przeszło 20% wynosi, a przecie tego dobrodziejstwem nazwać nie można.

Biorąc 8% nie należy brać takowych z góry za rok od całéj pożyczonéj kwoty, gdyż jeżeli, jak to się praktykuje, weźmiemy 8% z góry bezwzględnie na spłaty ratalne, to wziąwszy za podstawę rachunku 100 zł. będzie procent od 100 zł. za rok 8 zł. — ct. a gdy dłużnik nie płaci przypadających rat miesięcznych i cały rok z takowémi zalega, a towarzystwo liczy co najmniéj 3% odsetek zwłoki od każdéj raty, to dłużnik dopłaci jeszcze . . . . 1 „ 34 „
czyli, że zapłaci nie 8% lecz razem . . 9 zł. 34 ct.

A weźmy teraz stosunek odwrotny, gdy dłużnik raty z pożyczki, na powyższych warunkach udzielonéj, punktualnie spłaca, wówczas towarzystwo pobiéra:

8% za rok z góry	8 zł.	— ct.
od tych 8 zł. znów 8%	— „	64 „
od 64 ct.	— „	05 „
Oprocentowawszy piérwszą ratę miesięczną za 11 miesięcy	— „	61 „
oprocentowawszy drugą ratę miesięczną za 10 miesięcy	— „	56 „
oprocentowawszy trzecią ratę miesięczną za 9 miesięcy	— „	50 „
oprocentowawszy czwartą ratę miesięczną za 8 miesięcy	— „	44 „
oprocentowawszy piątą ratę miesięczną za 7 miesięcy	— „	39 „
oprocentowawszy szóstą ratę miesięczna za 6 miesięcy	— „	33 „
oprocentowawszy siódmą ratę miesięczną za 5 miesięcy	— „	28 „
oprocentowawszy ósmą ratę miesięczną za 4 miesiące	— „	23 „

*

oprocentowawszy dziewiątą ratę miesięczną za 3 miesięcy . . . . . — zł. 17 ct.
oprocentowawszy dziesiątą ratę miesięczną za 2 miesięcy . . . . . — „ 11 „
oprocentowawszy jedenastą ratę miesięczną za 1 miesiąc . . . . . — „ 06 „
oprocentowawszy dwunastą ratę miesięczną — „ — „

czyli że towarz. kapitał 100 zł. przyniesie % 12 zł. 37 ct. a stosunek ten uważam całkiem nienormalnym, bo dla czego, gdy dłużnik opieszały i cały rok nic nie płaci, towarzystwo traci 3%, lub przeciwnie gdy punktualny towarzystwo korzysta więcéj niż 3%?

Weźmy teraz stosunek ten, gdzie towarzystwo pobiéra 8% i przy spłacie długu ratami np. miesięcznemi, oblicza takowy od stopniowo zmniejszającego*) się długu, a od niezapłaconych w oznaczonym terminie rat 4% odsetek zwłoki, tu znów będzie rachunek następujący: pożyczka 100 zł.

przy racie 1 płaci dłużnik % za miesiąc od 100 zł. — zł. 67 ct.
„ „ 2 „ „ „ „ „ „ 91 67 — „ 61 „
„ „ 3 „ „ „ „ „ „ 83.34 — „ 56 „
„ „ 4 „ „ „ „ „ „ 75.— — „ 50 „
„ „ 5 „ „ „ „ „ „ 66.67 — „ 44 „
„ „ 6 „ „ „ „ „ „ 58.34 — „ 39 „
„ „ 7 „ „ „ „ „ „ 50.— — „ 33 „
„ „ 8 „ „ „ „ „ „ 41.67 — „ 28 „
„ „ 9 „ „ „ „ „ „ 33 34 — „ 23 „
„ „ 10 „ „ „ „ „ „ 25.— — „ 17 „
„ „ 11 „ „ „ „ „ „ 16.67 — „ 11 „
„ „ 12 „ „ „ „ „ „ 8.34 — „ 06 „

więc dłużnik spłacając raty punktualnie zapłaci % . . . . 4 zł. 35 ct.
a towarzystwo oprocentowując odebrane raty znów po 8%, lecz już tylko za 11 miesięcy pobierze . . . . 3 „ 68 „

czyli, że kapitał 100 zł. tym sposobem przyniesie % . . . . 8 zł. 03 ct.
nie rachując jeszcze procentu od procentu, który w obrocie pieniężnym także się procentuje.

W razie zaś przeciwnym gdy dłużnik w przeciągu całego roku ani jednéj raty nie spłaci, to zapłaci tytułem 8% jak powyższa tab. wskazuje 4 zł. 35 ct.
a od zapadłych rat tytułem 4% odsetek zwłoki 1 „ 84 „

razem . . 6 zł. 19 ct.

więc znów jest stosunek ten sam, jak przy 8%, pobiéranych z góry od całego długu, tylko cokolwiek mniejszy, — towarzystwo u dłużnika opieszałego mniéj pobiéra jak od punktualnego nie o 3% tylko o $1^{84}/_{100}$%, a zdaniem mojém powinno się postępować przeciwnie, dłużnik opieszały powinien płacić więcéj jako karę za niedotrzymanie zobowiązań, i po instytucyach dobrze uorganizowanych tak się praktykuje, zaś u towarzystw jeżeli już nie więcéj, to przynajmniéj i nie mniéj pobiérać należy tak, aby towarzystwu wypożyczony kapitał, w jakikolwiek sposób zwrócony, zawsze jednakowe przyniósł odsetki.

W każdym niemal numerze „Związku“ spotkać się można ze sprawozdaniami towarzystw zaliczkowych, w których, jeżeli jest mowa o wysokości pobiéranych przez towarzystwo odsetek, to zreasumowano w ten sposób: towarzystwo pobiéra 8% i 3% zwłoki, razem 11% lub 10% i 3%, razem 13% i t. p., a w każdym razie jest to mylne zestawienie, albowiem jak to wykazałem wyżéj 8% i 4% zwłoki, to w rzeczywistości nie 12% lecz $6^{19}/_{100}$% lub w najlepszym zazie $8^{3}/_{100}$% przynosi, chyba w jednym wypadku, gdzie towarzystwo pobiéra 8% z góry za cały rok bez względu na spłaty ratalne, a dłużnik punktualnie raty miesieczne spłaca, w takim razie pobierze $12^{37}/_{100}$%, więc zawsze będzie źle, bo albo za mało, albo téż za wiele.

Mógłbym naprowadzić więcéj podobnych przykładów, gdyż prawie każde towarzystwo zaliczkowe inaczéj oprocentowuje swoje kapitały, lecz nie oto mi chodzi, tylko chciałbym aby wszystkie towarzystwa zaliczkowe, jeżeli już nie jednakowéj co do wysokości procentu, to przynajmniéj co do sposobu obliczania takowego trzymały się formy, a chcąc temu zaradzić i stopę procentową jakoś uregulować, należałoby postąpić w ten sposób, że np. oznacza się od pożyczek 8 lub 9% stale bez żadnych odsetek zwłoki lecz samo przez się rozumie, że od rat w terminie nie uiszczonych ten sam procent rachować się musi, a rezultat będzie ten, że jeżeli dłużnik wziąwszy pożyczkę 100 zł. i cały rok ani jednéj raty nie spłacił, to według obok zestawionéj tabelki zapłaci dwie pozycye procentowe 4 35 ct. i 3·68 ct., czyli razem $8^{3}/_{100}$%, — ten sam będzie stosunek gdy dłużnik przypadające raty punktualnie zpłaca, bowiem odebrana od Pawła taż sama rata może być pożyczoną Gawłowi, a tém samem już nie Paweł, tylko Gaweł 8% od takowéj zapłaci — w prawdzie będzie jeszcze i tu maleńka różnica, bowiem to jest niepodobieństwem, aby odebrane raty można bezzwłocznie oprocentować — zawsze jakiś czas muszą się przechować w kasie; ale i tu widzę zupełną słuszność, towarzystwo na dłużniku opieszałym będzie jakąś bagatelkę w procentach korzystać, i tu właśnie będzie mieć ową karę dłużnik — w dalszym ciągu takiego sposobu oprocentowania będzie to, że reszta niespłaconéj w ciągu roku pożyczki, mając wszystkie raty już zapadłe

Raty	Kapitał zł.	Kapitał ct	8% zł.	8% ct.	8% zł.	8% ct.
1	8	33	.	67	.	.
2	8	33	.	61	.	06
3	8	34	.	56	.	11
4	8	33	.	50	.	17
5	8	33		44	.	23
6	8	34	.	39	.	28
7	8	33	.	33	.	33
8	8	33		28	.	39
9	8	34		23	.	44
10	8	33	.	17	.	50
11	8	33	.	11	.	56
12	8	34	.	06	.	61
	100	.	4	35	3	68

*) Ten sposób liczenia odsetek w swoim czasie zalecaliśmy. (Przyp. R. „Zw.“)

będzie znów na 8% oprocentowaną, co się zaś tyczy sposobu obrachowania 8% od niezapłaconych w terminie rat, to najsprawiedliwszém byłoby obrachowywać na dni, tj. przy drugiéj racie, płaci od piérwszéj za miesiąc, przy trzeciéj; od piérwszéj za dwa, od drugiéj za miesiąc i t. d., a jeżeli przynosi w środku miesiąca to za tyle dni, ile ratę przetrzymał — rownież można postępować tak, że jeżeli dłużnik przynosi ratę w piérwszych dwóch tygodniach po zapadnięciu takowéj, nie płaci za te dni żadnego procentu, lecz gdy przynosi na trzeci lub czwarty tydzień, to już bezwzględnie płaci za cały miesiąc — jednakże tego sposobu nie zalecam, gdyż to byłoby tylko powodem ociągania się, i każdy wiedząc, że choć dwa tygodnie późniéj zapłaci, nic go ta opieszałość kosztować nie będzie, szczególnie terminu ratalnego nigdy nie dotrzyma, a témczasem towarzystwo będzie na tém tracić — taki sposób obrachowywania jedynie da się jeszcze zastosować przy ratach tygodniowych, albowiem tu przychodzi nader drobiazgowy rachunek tak co do rat jak i procentów, więc towarzystwo nic na tém nie traci, jeżeli piérwsze trzy dni po zapadnięciu raty, będą wolne od płacenia odsetek, a po trzech dniach, bezwzględnie płaci się za cały tydzień, tym sposobem w ogólnym rachunku nie może to robić różnicy i zawsze się wyrówna, bo jedno drugiém uzupełnia się.

Kończę moje uwagi w przekonaniu, że aczkolwiek nie powiedziałem nic nowego, powtórzyłem to, co może już nie jednokrotnie było omawianém, to przypomnienie nie zaszkodzi, tudzież że którekolwiek z towarzystw zaliczkowych według tego systemu postępując, nie narazi interesów swych członków ani téż swoich własnych na straty, jak to powyżéj starałem się wykazać.

B. R.

Nowa ustawa akcyjna.

Ministerstwo sprawiedliwości przedłożyło dnia 16. grudnia z. r. Radzie państwa projekt ustawy akcyjnéj, względnie zmiany dotychczasowych postanowień ustawy handlowéj. Motywów projekt ten nie ma żadnych.

Nowa ustawa akcyjna znosi przymus koncesyjny dla towarzystw akcyjnych, jak to zresztą postanowiono także w ustawie z r. 1874. przez Radę państwa uchwalonéj, a niedoszłéj do skutku Projekt rządowy zgadza się zupełnie z tą dawniejszą ustawą, zawiéra jednak parę ciekawych zmian, które tu w krótkości podajemy.

Obowiązek ubiegania się o koncesyą pozostał tylko przy stowarzyszeniach akcyjnych, których celem przedsiębiorstwa transportowe, zastawnicze, asekuracyjne, górnicze, lub téż połączone z prawem wydawania listów zastawnych.

Akcye na okaziciela opiéwać mają najmniéj na 500 zł, zaś akcye imienne najmniéj na 100 zł. Jedynie jeżeli, kapitał zakładowy nie przenosi pół miliona mogą opiéwać piérwsze na 100 zł., ostatnie na 50 zł. — Zupełnie nowém jest postanowienie (§. 207 *a*) że akcye towarzystw, które się zajmują interesami bankierskimi lub wekslarskimi najmniéj na 500 zł. ustanowione być muszą.

Ciekawém jest także postanowienie, wedle którego założyciele towarzystwa akcyjnego są obowiązani na każdym do subskrybcyi akcyi przeznaczonym arkuszu podać prospekt towarzystwa i takowy z jednoczesném podaniem swego stanu i miejsca zamieszkania podpisać mają. Prospekt taki ma zawierać:

1) Przedmiot przedsiębiorstwa;

2) Czas przedsiębiorstwa, jeżeli takowy jest ograniczonym;

3) Wysokość kapitału zakładowego i pojedyńczych akcyi;

4) Postanowienia kontraktu spółki, przyznające pojedynczym osobom jakieś korzyści;

5) Termin w którym ostatecznie nastąpić winno zarejestrowanie towarzystwa, a to z tym skutkiem, iż w razie zaniedbania takowego podpisy nieważne będą, a uiszczone wkładki zwrócone być mają.

Jeżeli kontrakt spółki zawiera postanowienia tu powyżéj *ad 3)* wymienione, to prospekt ten musi nadto być ogłoszonym przynajmniéj na 14 dni przed rozpoczęciem subskrybcyi trzykrotnie w dziennikach publicznych.

Co się tyczy zarejestrowania towarzystwa ustanawia się daléj, że w tym celu konieczną jest całkowita wpłata akcyi opiéwających na okaziciela i najwyżéj na 200 zł., tudzież akcyi imiennych opiéwających do 100 zł. Akcye na okaziciela powyżéj 200 zł. aż do 400 zł. muszą mieć wpłaconych najmniéj 200 zł., imienne po nad 100 zł. aż do 200 zł. najmniéj 100 zł., zaś akcye na okaziciela po nad 400 zł. muszą tak samo jak i akcye imienne po nad 100 zł. przynajmniéj do połowy być wpłacone, inaczéj nie nastąpi wpisanie do handlowych rejestrów. Nader ważne są postanowienia co do sposobu i prawa głosowania na walnych zgromadzeniach. Zwykle każda akcya daje głos jeden, umową jednak postanowić można, że na jeden głos i więcéj akcyi składać się muszą; w tym wypadku uprawnieni są akcyonaryusze, którzy mniéj mają akcyi, aniżeli do głosu potrzeba, wybrać wspólnego pełnomocnika, któremu przysłuża prawo głosu w miarę zastępywanéj łącznéj ilości akcyi.

Nie można zaprzeczyć, że wszystkie powyższe zmiany są znacznym postępem na polu naszego ustawodawstwa, niestety niebyłoby to jednak u nas, gdyby do polepszenia takiego niedodano nam pigułkę przypominającą nam mimowoli chorobę, na którą ciągle laborujemy. A mianowicie i w téj ustawie chcianoby „robić politykę“, gdyż projekt

proponuje: że rozporządzeniem władzy administracyjnéj każde towarzystwo akcyjne, i komandyta akcyjna rozwiązane być mogą.

1) Jeżeli czynność swoją w ten sposób rozszerzają, że mogłyby być uważane za stowarzyszenia polityczne;

2) Jeżeli przedsiębiorstwo prowadzoném będzie w sposób, zagrażający dobru publicznemu.

Czyli te postanowienia niedadzą się nadużyć, pozostawiamy światłemu ocenieniu naszych posłów w Radzie państwa.

Lustracya

Bialsko-Bielskiego Stow. poż i oszczędności „Wzajemna pomoc".

Dnia 20.—22. grudnia 1882. odbyłem lustracyą związkowego towarzystwa pod firmą Bialsko-Bielskie Stowarzyszenie pożycz. i oszczęd. „Wzajemna pomoc" w Białéj. Przy lustracyi byli obecni ze strony Dyrekcyi dotyczącego Towarzystwa pp. Edward Lang, jako dyrektor referent, Józef Dołkowski, kasyer i Fischer Aleksander, kontrolor; ze strony komisyi kontrolującéj i Rady zawiadowczéj nie było nikogo.

Księga główna wykazała w dniu lustracyi następujący stan majątkowy (bilans surowy):

Stan bierny:	Udziały	13.135	zł. 88	ct.
	Fundusz rezerwowy . . .	768	„ 71	„
	Wkładki oszczędności . .	41.064	„ 80	„
	Długi towarzystwa . . .	28.709	„ 45	„
	Odsetki	3.041	„ 16	„
	Fundusz strat	464	„ 18	„
	Razem . .	87.184	zł. 18	ct.

Stan czynny:	Pożyczki	4.625	zł. —	ct. na skrypt.
		67.207	„ 98	„ na weksle.
	Koszta administr. .	1.555	„ 74½	ct.
	Własne udziały . .	1.000	„ —	„
	Rachunek bieżący poż.	8.560	„ 19½	„
	Inwentarz	737	„ 08	„
	Koszta założenia . .	1.948	„ 71	„
	Wydatki zwrotne .	720	„ 67	„
	Kasa	828	„ 80	„
	Razem . .	87.184	zł. 18	ct.

Udziały w sumie 13.135 z. 88 ct. w. a. pochodzą od 461 członków, których liczba od ostatniego zamknięcia rachunkowego (1881) wzrosła o 47. Wpłaty na udziały przez członków są należyte. Najwyższe udziały po 200 zł. posiada członków siedmiu, a dywidendę płaciło Towarzystwo w ostatnich trzech latach po 7%, 8% i 7%. Nasuwa mi się uwaga, że stosunek udziałów do udzielonych pożyczek okazuje się od roku 1880. coraz korzystniejszy. Kiedy bowiem z końcem r. 1880. wpłacone udziały wynosiły 10.95% salda pożyczek, zaś w r. 1881. 13.69%, to obecnie wynoszą 16.34%.

Fundusz rezerwowy powstaje z wpisowego po 1 zł., z 10% od czystego zysku i z własnych odsetek, wynosi obecnie 5.84% udziałów i ulokowany jest w obrocie. Stosunek zaś obcych do własnych kapitałów przedstawia się jak 5·02:1. Oprócz funduszu rezerwowego towarzystwo posiada jeszcze fundusz na możliwe straty; wynosi on obecnie 467.18, a pochodzi ze ściągania od pożyczek ¼ procentu.

Wkładki oszczędności w sumie 41.064 zł 80 ct. pochodzą od 127 stron w granicach od 20 ct. do 8.000 zł. Najwyższych wkładek w kwotach od 101 do 200 zł. było od stron 17, od 201 do 500 zł. było od stron 27, od 501 do 1.000 zł. było od stron 8, od 1.001 do 2.000 zł. było od stron 6, od 2.001 do 4.000 zł. było od stron 7, na 8.000 zł. było od strony 1, poniżéj 100 zł. było od stron 60. Między właścicielami książeczek oszczędności znalazłem 25 numerów od instytucyi publicznych i korporacyi a mianowicie: fundusz kościoła kat. w Lipniku 132.73, fundusz lasowy gm. Mikuszowice 110.83, fundusz ubogich gm. Kobiernice 92.03; fundusz robotników w Kozach 12.02, fundusz mszalny w Łodygowicach 32.55, fundusz ubogich w Białéj 135.68, fundusz pomnikowy w Białéj 18 zł., fundusz Tow. pedag. w Białéj 207 zł. i nakoniec od 17 różnych gmin 318.05

Towarzystwo oprocentowuje wkładki oszczędności po 6% rocznie, kapitalizując niepodniesione odsetki co pół roku, a nadto praktykuje następujące przy wypłacie zastrzeżenia: od 25 do 50 zł. 3 dni (wypowiedzenia), od 50 do 100 zł. 7 dni, od 101 do 200 zł. 15 dni, od 201 do 500 zł. 30 dni, od 501 do 1.000 zł. 45 dni, od 1.001 do 2.000 zł. 60 dni i t. d. Sposób obliczania odsetek znalazłem należyty.

Ewidencya wydanych przez Dyrekcyą książeczek oszczędności prowadzi się w księdze wkładek.

Wycofane książeczki oszczędności unieważnia się i przechowuje w sposób następujący: na zwróconéj Dyrekcyi książeczce strona poświadcza odbiór własnoręcznym podpisem; poczém książeczka składa się do akt

Długi Towarzystwa w sumie . . 28.709 zł. 45 ct.

pochodzące od:

a) Galic. kasy oszcz. we Lwowie (na reeskont 5%)	14.004	„ —	„
b) Kasy oszczędności w Krakowie (na reeskont 6%)	6.966	„ —	„
c) Zyvnostenska Banka w Pradze (na reeskont 6%)	4.839	„ 45	„
d) Austro-węgierskiego Banku (na eskont 5½%)	2.900	„ —	„
Razem . .	28.709	zł. 45	ct.

Towarzystwo wywiązuje się ze swoich zobowiązań z wszelką punktualnością. Kontrola reeskontowanych weksli jest następująca: prowadzi się szkontro szczegółowe z ewidencyą zreeskontowanych weksli w kopiale korespondencyjnym, oraz terminarz.

Saldo odsetek wynosiło 3.011 zł. 16 ct., czyli w przychodzie 7.034 zł. 88 ct., w rozchodzie 4.023 zł. 72 ct, Towarzystwo pobiéra od pożyczek, udzielanych członkom, 8—10%, mianowicie: od pożyczek na raty 8%, od terminowych 9%, na zastawy 10%, a nadto w razie zwłoki prowizyą po 4, 3, 2%..

Odsetki obliczają się stronom od pozycyi terminowych dokładnie według dni, od pożyczek ratalnych według przeciętnéj normy. Prowizya zwłoki oblicza się pro rata temporis. Według ostatniego bilansu wynosiła prowizya zwłoki (odsetki należne, zaległe) w stanie czynnym 761 zł. 83 ct., czyli prawie 1% kapitału wypożyczonego.

Pożyczki w sumie 71.832 zł. 98 ct. składają się z 520 pozycyi.

Pożyczki udziela Towarzystwo w kwotach od 5 zł. do 2.500 zł. na następujące obligi dłużne: weksle, skrypta notaryalne i zastawy.

Pod względem formalnym znalazłem weksle, skrypta i zastawy wszystkie w porządku.

Sposób przechowywania i kontrola nad tymi walorami jest następująca: weksle, skrypta i zastawy przechowują się w kasach ogniotrwałych — kontrola zaś prowadzi się w odnośnych księgach.

Towarzystwo udziela pożyczek na posiedzeniach Dyrekcyi na podstawie podań pisemnych. Uchwały uwidocznia się w księdze uchwał.

Ingerencya Rady zawiadowczéj przy udzieleniu pożyczek jest następująca: do 600 zł. udziela sama Dyrekcya — po nad 600 zł. łącznie z Radą nadzorczą.

Spłaty pożyczek odbywają się prawidłowo.

Z dniem 20. grudnia 1882. r. wynosiły zaległości w wekslach i zastawach około 8.590 zł., na stan pożyczek 67.207 zł. 98 ct., czyli około 12.80%. Zaskarżonych pozycyi jest 41 ze sumą 6.600 zł. 26 ct., z czego mniéj więcéj 2.000 zł. przyjdzie zapewna pokryć funduszem strat.

Syndyka towarzystwo nie posiada; bieżące sprawy procesowe załatwiają miejscowi prawnicy, pobiérając koszta prawne, ewentualnie przyznane przez sąd.

Ewidencyą spraw procesowych utrzymuje się w osobnéj księdze w ten sposób, że prócz daty oddania sprawy, kwoty i nazwiska pozwanego, notuje się i postęp procesu. Prócz tego prowadzi się osobną księgę dla kosztów prawnych.

W ogóle co do pożyczek według szczegółowych informacyi, które zaciągnąłem, zaznaczyć muszę, że dzisiejsza dyrekcya, w szczególności p. E. Lang wiele sobie zadają pracy, aby dawne sprawy jak najprędzéj uregulować, a przy nowych pożyczkach wszelką możliwą ostrożność zachować.

Koszta administracyi wynoszą: 1.555 zł 74½ ct., mianowicie: czynsz 250 zł. rocznie; płace 2ch dyrektorów 1.080 zł. rocznie; płaca służby 30 zł. rocznie; reszta wydatków w sumie 195 zł. 71½ ct, na różne potrzeby biura.

Co do wydatków administracyjnych nasuwa się uwaga, że takowe są odpowiedne, wynoszą bowiem około 28% brutto, pobranych w roku b. procentów, (tj. kwoty 5.551.61 bez salda z r. 1881).

Kasę, która według bilansu surowego i księgi kasowéj wykazywała 828 zł. 80 ct. w. a. zliczyłem szczegółowo i znalazłem w zupełnym komplecie.

Biuro Towarzystwa znajduje się w domu prywatnym przy ulicy Główněj i zajmuje dwie ubikacye, z których jedna obrócona na kancelaryą, druga na salę posiedzeń.

Kancelarya Towarzystwa prowadzona jest od godz. 9. do 12 i od 3. do 5, korespondencye w ścisłym porządku.

Szczegółowe spostrzeżenia. Komisya kontrolująca prócz sprawdzania bilansu z r. 1881. nie odbyła w roku bieżącym żadnego więcéj szkontra.

W Krakowie, dnia 24. grudnia 1882. r.

Dr. Antoni Molicki.

Ruch stowarzyszeń.

Zmiany w rejestrach stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych. Dziennik urzędowy ogłasza w miesiącu grudniu z. r. następujące zmiany w rejestrach stowarzyszeń zarobkowych i gospod.:

Nowe stowarzyszenia: Towarzystwo kredytowe i zaliczkowe dla rolnictwa, handlu i przemysłu w Brodach, stowarzyszenie zarejestr. z nieogr. (?) poręką (Credit und Vorschussgesellschaft für Agrikultur, Handel und Gewerbe in Brody, registrirte Genossenschaft mit beschränkter (?) Haftung.) — Statut z dnia 4. sierpnia 1882. Udziały wynoszą po 250 zł., spłacane w ten sposób, że przy wstępie uiszcza członek 20%, resztę w ciągu ośmiu miesięcy. Zarząd: Zygmund Margulies, dyrektor, Dawid Aschkenazy, kasyer i Mojżesz Kobritz, kontrolor. (C. k. sąd obwodowy w Złoczowie. Uchw. z dnia 2. września 1882. l. 7013).

Kasa zaliczkowa w Złoczowie, stow. zarej. z ograniczoną poręką. (Vorschusskasse in Złoczów, registrirte Genossenschaft mit beschränkter Haftung). — Statut z dnia 3. i 9. lipca 1882. Poręka członków jest ograniczona w ten sposób, iż za zobowiązania stowarzyszenia odpowiada każdy członek podwójną ilością swego

udziału i kwotą 300 zł. a. w. — W skład derekcyi wchodzą: Markus Mütter, Jan Ostrowicz i Mentel Schwager, nadto trzech zastępców. (C. k. sąd obwodowy w Złoczowie. Uchw. z dnia 21. października 1882. do l. 8.514).

Żydowskie towarzystwa zaliczkowe kompromitują na każdym kroku naszą zasadę. Oto kilka najświeższych faktów. Dowiadujemy się, że w Śniatynie „*Vorschuss-et Credit-Verein*“ płaci od wkładek oszczędności 7% — pobiéra od pożyczek 9%, z czego dyrekcyi odstępuje 3% tak, że dla towarzyswta zostaje 6%, kto pokrywa więc stratę 1%? prawdopodobnie klienci, którym się błędnie oblicza odsetki. — O „*Vorschusscasse*“ w Busku była wzmianka w jednym z poprzednich numerów — dowiadujemy się zarazem, że chłopi przy pożyczkach zamiast waluty otrzymują książeczki oszczędności tego „banku“, które ze stratą sprzedają żydom. — *Żydowskie Towarzystwo kredytowe* w Busku pobiéra oprócz odsetek tytułem kosztów administracyi do **35%**, a tytułem zwłoki do **600%**. Wypadek był następujący: pożyczono 500 zł. na raty miesięczne po 5 zł., za rok ściągnięto 10 procent z góry — za miesiąc zwłoki przy upłacie piérwszéj, raty 5 zł. ściągnięto niby 6% wszakże nie od zaległéj raty ale od całego kapitału 500 zł. za miesiąc w sumie 2 zł. 50 ct., co czyni od 5 zł. dokładnie 600% rocznie! Dyrekcya żydom opuszcza zwłokę, od chłopów ściąga, twierdząc „czemu nie brać, skoro płacą?“ P. Leib Goldberg dyrektor tego dobroczynnego zakładu, organizuje podobne instytucye w okolicy (Kozowa, Toporów, Złoczów i t. d.) — Kiedyż obywatelstwo i władze tamę położą tym spekulacyom lichwiarskim?! Jeszcze raz zaznaczamy, że ze względu na nasze stosunki społeczne możemy tolerować specialnie żydowskie towarzystwa tylko dopóty, dopóki nie rozciągają swéj czynności na chrześciańską ludność rzemieślniczą i wiejską, — którą żydzi już dość wyssali, — a dla któréj podniesienia, a nie ostatecznego pogrzebania zakładamy z tylu trudnościami i wśród tylu przeciwieństw nasze towarzystwa zaliczkowe!

„Gwiazda Tarnowska“ wydelegowała do Lwowa swego sekretarza p. Styłę z poleceniem, by tenże od p. Patrona zasięgnął informacyi i uzyskał zapewnienie pomocy do założenia i prowadzenia Towarzystwa handlu skór w Tarnowie. Pan Patron popiérając starania powyższe, odniósł się z prośbą do p. Adolfa Kukela w Dąbrowie, by tenże jako delegat Związku stowarzyszeń zajął się założeniem w mowie będącego stowarzyszenia w Tarnowie.

Mariampol 3. stycznia 1883. Tutejsza Kasa zaliczkowa pobiéra od 1. stycznia b. r. 8% od sta od pożyczek, członkom udzielanych.

Bilanse stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych za rok 1882.

1. **Lwów. Towarzystwo zal.** *a) Rachunek strat i zysków.* Zyski: Odsetki pobrane 26.665·27, odsetki nadpłacone 758·82, odsetki przenośne 3.979·54, dochód z nieruchomości 1.253·77, zaliczki proces. 5·29, zysk przeniesiony z r. 1881. 422·79; razem 33.085·48. Straty: odsetki przenośne 6.511·54, koszta urządzenia i administr. 11.883·40, podatki i należytości rządowe 2.064·46, druki 50·—, zaliczki procesów 418·75. Czysty zysk 12.167·33 Razem 33.085·48. *b) Bilans.* Stan czynny: pożyczki 742.306·25, odsetki nadpłacone 758·82, odsetki przenośne 3.979·54, koszta urządzenia 1.364·35, koszta administr. 5.094·34, nieruchomości 46.719·38, druki 200·—, zaliczki procesowe 1.257·48, zaliczki notaryalne 17·85, gotówka 8.798·61; razem 810.496·62. Stan bierny: udziały 142 293·72, wkładki na rach. bież. 483·582·08, weksle własne 136.397·68, odsetki przenośne 6.511·54, fundusz rezerw. 13.927·—, nieruchomości 15.403·38, zaliczki procesowe 213·89, czysty zysk 12.167·33; razem 810.496·62. Obrót kasowy 6,967.051·77. Liczba członków 1.757.

2. **Wykoty. Tow. zal.** *a) Rachunek zysków i strat.* Zyski: procenta pobrane 1.697·19, procenta zaległe 221·50; razem 1.918·69. Straty: procenta w r 1882. zapłacone 1.366.92, procenta przeniesione 107·16, koszta administr. 287·95. Czysty zysk 287·95. Razem 1.918·69. *Bilans.* Stan czynny: pożyczki 27.736·93, zaliczki proc. 34·08, inwentarz 190·—, procenta zaległe 221·50, lokacya 302·86, gotówka 610·63; razem 29·096. — Stan bierny: udziały 3.615·02, fundusz rezerwowy 398·49, wkładki oszcz. 13.294·54, wierzyciele 11.500·—. Czysty zysk 287·95; razem 29.096·—. Obrót kasowy 99.233·22.

Zarząd funduszu zaopatrzenia.

Ogłoszenie.

W wykonaniu rezolucyi VIII. Walnego Zgromadzenia Związku Stow. i w nadziei zatwierdzenia téj uchwały przez nasze Walne Zgromadzenie

uwalnia Zarząd prowizorycznie w r. 1883.

funkcyonaryuszów nowoprzystępujących do Funduszu stowarzyszeń od należytości wpisowéj w myśl §. 5. d) A. B. C. statutu.

Zarazem uchwalił Zarząd podać do wiadomości Szan Stowarzyszeniom, w odpowiedzi na liczne zapytania, że nawet w r. 1884. i następnych wpisowe w myśl §. 5. d) A. B. C. w pojedyńczéj, a nie w podwójnéj należéć się będzie wysokości. §. 5. statutu (ustęp a) b) i c) i §. 7 al. 2. rozróżniają bowiem wyraźnie wpłatę na udziały uczestników od opłaty wpisowego — a gdy §. 6. b. mówi tylko o obowiązku stowarzyszeń opłacania alterum tantum wkładek uczestników, więc też nie ulega wątpliwości, że do płacenia alterum tantum także i wpisowego stowarzyszenia nie będą obowiązane.

We Lwowie, dnia 21. grudnia 1882.

Zarząd.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: Dr. Alfred Zgórski.

Z I. Związkowéj Drukarni we Lwowie, Hotel Żorża.